**Raad 1 juli 2024**

**Algemene beschouwingen 1 juli 2024**

Voorzitter, leden van het college, collega-leden van de raad, belangstellenden in de raadszaal en via de livestream.

Dank in de eerste plaats aan de afdeling voor het opleveren van deze goed leesbare VJN en dank ook voor de beantwoording van de gestelde technische vragen en de vragen gesteld bij de leeswijzeravond. De inzet van ieder die bij de VJN en de leeswijzeravond betrokken was, wordt door ons zeer gewaardeerd. Dank daarvoor.

In zijn algemeenheid zijn wij over het afgelopen jaar niet ontevreden en wij willen ook onze waardering uitspreken voor het college en 1Stroom voor wat er in het afgelopen jaar is neergezet en bereikt. Ondanks alle voorzichtigheid die we op financieel terrein ook afgelopen jaar hebben moeten betrachten, hebben we belangrijke stappen op diverse beleidsterreinen gezet in het afgelopen jaar.

Voorzitter, mijn belangrijkste onderwerpen in deze bijdrage zijn: bouwen en het sociaal domein en de toekomst van Westervoort: zelfstandig blijven of fuseren.

In de eerste plaats: onze bouwambities. We hebben een nieuwe bouwlocatie in beeld gekregen: de Achterse Weide. Liever hadden we daar flexwoningen gerealiseerd willen zien, maar nu daarvoor geen ontwikkelaar c.q. exploitant te vinden was, is het alternatief van bouwlocatie voor permanente woningen ook waardevol. Wij hopen echter ook dat de bouw van flexwoningen, bijvoorbeeld in grotere achtertuinen van inwoners in de nabije toekomst mogelijk zal blijken. Ons is daarover in het najaar een beslisdocument toegezegd. Kan de wethouder dit nog eens bevestigen?

De Flierefluiter liep al wat langer en ondervond de nodige vertraging o.m. door de sterk gestegen bouwprijzen. Dat project lijkt nu gelukkig van de grond te gaan komen, want is vorige week in de verkoop gegaan. Ook de Clossei, het bouwproject Erf van Lindner aan De Klapstraat en de bouwplannen voor meerdere woningen aan de Pals dragen binnenkort bij aan het verminderen van de bestaande woningnood. Het gaat bij elkaar om pakweg 100 woningen. We zijn er blij mee.

Hoogbouw als discussiepunt komt bij de voorbereiding van dit soort plannen steeds op tafel. Dit is blijkbaar een heikel punt in Westervoort. Hoogbouw is nodig vinden wij; we hebben veel en vooral ook goedkopere woningen nodig voor jongeren en ouderen. Hoe je het ook wendt of keert: goedkopere woningen vragen minder grondbeslag; grondgebonden woningen met een tuin zitten al snel in een prijscategorie die voor velen niet meer betaalbaar is. CDA Westervoort ziet het belang van hoogbouw en staat open voor de voorstellen van stedenbouwkundigen op dit punt.

Ik kom op de belangrijkste bouwdossiers van het afgelopen jaar: het Centrumplan en Westervoort Noord. In beide dossiers komt de start van de bouw naderbij. Met grote zorgvuldigheid wordt aan die projecten gewerkt; we hebben veel waardering voor het proces dat doorlopen wordt, waarin inwoners intensief worden meegenomen in de stappen en gelegenheid hebben om hun mening en ideeën in te brengen. Onze dank hierbij gaat uit naar de inzet van de wethouder, het college, de projectteams, de klankbordgroepen en de inwoners die zich betrokken voelen. En waar we ook erg blij mee zijn, is dat we voor zowel het centrumplan als Westervoort Noord forse subsidies hebben weten binnen te halen, die ons instaat stellen de ideeën tot uitvoering te brengen.

Een belangrijk punt bij al deze bouwlocaties is participatie. We hebben afgelopen jaar het participatiebeleid vastgesteld en dat moet in de aankomende jaren de inwoners meer en beter gaan betrekken bij de ontwikkeling van plannen. Participatie is in de kern enorm waardevol, maar blijkt in de praktijk geen gemakkelijke opgave. In participatieprocessen rondom bouwplannen spelen individuele belangen van aanwonenden een grote rol. Het CDA Westervoort vindt dat belanghebbenden zo veel mogelijk betrokken moeten worden bij de ontwikkeling van bouwplannen. Individuele belangen mogen en zullen zeker een rol spelen en ook ingebracht worden; de politiek staat echter ook voor het algemeen belang. Het algemeen belang vraagt er om dat we woningen realiseren; woningen voor al die woningzoekenden, ook uit Westervoort Daar waar individueel belang en algemeen belang samengaan is dat voor ieder wenselijk en het meest optimaal, maar als dat niet zo is, dan gaat het algemeen belang voor.

Het bouwprogramma begint dus op gang te komen. Minder blij en ook verrast waren wij in dat verband met het besluit van de betrokken wethouder om zijn wethouderschap op te geven. Er zat een bak aan ervaring met deze dossiers bij deze wethouder en een tussentijds vertrek had gevolgen kunnen hebben voor de voortgang. Wij zijn blij dat het college weer volledig is en hopen dat de beide wethouders die aan de lat staan voor de belangrijkste bouwdossiers het werk aan deze dossiers met kracht blijven voortzetten. Wij wensen hen daarbij heel veel succes toe.

Terzijde voorzitter: we waren blij met het werk van de vertrokken wethouder, maar minder blij met de constatering in deze VJN dat hij bij zijn zelf verkozen vertrek er voor gekozen heeft gebruik te maken van de wachtgeldregeling. Natuurlijk, hij heeft het recht, maar het kost ons gewoon 80K. Bij het CDA is het gebruik om bij een zelf verkozen vertrek af te zien van het recht op wachtgeld.

Voor het aankomende jaar is één van de allerbelangrijkste opgaven het verschaffen van duidelijkheid over de locatie voor onze sportverenigingen. Daar hangt veel van wat we willen in Westervoort Noord mee samen. Wij hopen zeer op de bereidwilligheid van het college én de raad van onze buurgemeente en natuurlijk ook van de eigenaar van de voorkeurslocatie. Wij spreken de verwachting uit, ook in het belang van duidelijkheid voor de sportverenigingen, dat voor het einde van dit jaar het ei hierover is gelegd. Kan de wethouder daar iets over zeggen?

Voorzitter, dan het Sociaal domein. Het sociaal domein is ook het afgelopen jaar een financieel hoofdpijn dossier gebleken, net als de daarvoor liggende jaren. Ondanks alle plannen om tot bezuinigingen te komen, blijven de uitgaven stijgen en fors ook. De rijksoverheid vertikt het gewoon om voldoende geld te verstrekken bij de taken die zij

aan gemeenten heeft overgedragen. Afgelopen jaar gaat het weer om miljoenen die we tekort komen.  En het ziet er niet naar uit dat Den Haag te hulp schiet en dat roept de vraag op  hoe het tij gekeerd kan worden.

In de eerste plaats vragen wij van het college bij de budgettering meer realiteitszin. En wij hopen en spreken ook de verwachting uit dat de nieuwe directiestructuur bij 1Stroom aan budgettering, budgetbewaking en budgetdiscipline een stevige boost kan geven:  Naast betere begrotingen zal er ook sprake moeten zijn van strakke budgetdiscipline en strakkere sturing op cijfers.

Natuurlijk kijken we ook naar Den Haag; we zijn immers niet de enige gemeente met financiële problemen, vooral voortkomend uit het sociaal domein. Wat ons betreft kan de inkomenstoets bij de WMO niet snel genoeg worden ingevoerd om zodoende de toenemende vergrijzing en daarmee samenvallende  toename van het beroep op de WMO te kunnen opvangen. En wat ons betreft zou er op de uitvoering van de Jeugdwet en de Wet langdurige zorg best meer regie van boven kunnen komen en ook minder marktwerking. Nu vinden gemeenten, ook onze gemeente,  nog te vaak het spreekwoordelijke wiel opnieuw uit. Wij vragen de wethouder om samen met de aan te stellen programmamanager landelijke ontwikkelingen en oplossingen te rubriceren en te zoeken naar efficiënte oplossingen die zich elders al hebben bewezen. En je zou mogen verwachten dat ook de VNG daarin een rol kan spelen of informatie kan aanleveren.

Ik wil de wethouder verder attenderen op de gedane toezegging om de raad inzicht te verschaffen welke van de 14 aangeraden verbeterpunten al worden opgepakt en ook wat daarvan het effect is. Wij wachten nog op een antwoord of een uitnodiging voor een informatiebijeenkomst daarover. Kan de wethouder daarop reageren?

Enkele jaren geleden hebben we fors geïnvesteerd in het voorliggend veld met de belofte dat hiermee veel geld zouden worden bespaard in de veel duurdere maatwerkzorg. Ook nu weer in deze voorjaarsnota wordt keihard gesteld dat er geld wordt bespaard met de gevraagde inzet in het voorliggend veld. En in recente raadsinformatiebijeenkomsten werd door externe partners met overtuiging gesteld dat hun inzet geld op levert. Steeds beloftes en ‘bewezen uitkomsten’ bij gevraagde investeringen, echter zonder dat we ook een afname zien in de uitgaven.

Voorzitter, wij willen zien dat de gevraagde investeringen ook iets opleveren.  We gaan mee in de gevraagde investering voor de programmamanager in het sociaal domein en andere gevraagde investeringen, maar geven uitdrukkelijk mee dat wij ook resultaten willen zien van de gedane beloften die onder de gevraagde investering liggen. Ons huidige dasboard kan daarbij behulpzaam zijn, maar is daarvoor niet toereikend. Wij wensen veel meer data toe te voegen aan het dasboard om ons zodoende beter te helpen wel grip te krijgen op de getallen en de uitgaven .Onze wens is daarom om de werkgroep Sociaal domein weer nieuw leven in te blazen en ook om mee te doen met WSJG op het gebied van WMO en Jeugdzorg, zodat bij ons ook De Gemeentelijke Monitor Sociaal Domein (GMSD) gemaakt kan worden. Graag horen wij van de wethouder of wij hierop kunnen rekenen.

Voorzitter, wij hebben voor 2026 een groot tekort van 4 miljoen, met name omdat we in het sociaal domein moeten bijplussen. We zullen moeten bezuinigen en dat gaat ons zeer aan het hart, maar wij zien geen andere mogelijkheid. In dat kader verwachten wij van alle GR'en waarin wij samenwerken dat ook zij zichzelf bezuinigingen opleggen. Als wij moeten bezuinigen moeten zij het ook. Daarover hebben wij ook in Raadsvergadering van 17 juli 2024 gesproken. Onze verwachtingen zijn dat de GR'en:

- bij hun begrotingen het indexeringspercentage hanteren dat de gemeente ook hanteert in de gemeentelijke begroting en niet meer dan dat, en
- een structurele daling in kosten realiseren van minimaal 5% voor 2026 ten opzichte van de begroting 2024, waarbij we niet uitsluiten dat door oplopende kortingen c.q. begrotingstekorten bij de gemeente er voor de komende jaren nog aanvullende bezuinigingen gerealiseerd zullen moeten worden.

Als de bezuinigingen leiden tot kwaliteitsverlies van dienstverlening, taakreductie en/of uitstellen van projecten, dan verwachten we hierover te worden geïnformeerd door de GR'en.

Deze verwachting van kostenreductie hebben wij trouwens ook van samenwerkingspartners c.q. zorgdienstverleners in het sociaal domein. Ook zij zullen zichzelf bezuinigingen moeten opleggen en wij verwachten van het college ook in die richting proactief te sturen.

Voorzitter, ik keek in het voorgaande al vooruit en heb bij het vooruit kijken nog één ander belangrijk punt: zelfstandig blijven of fuseren.

Het is bekend, CDA Westervoort is altijd voorstander geweest van zelfstandigheid. Maar we hebben ook gezegd: niet ten koste van alles. En nu de wereld om ons heen op dit vlak sterk in beweging is, met name vanuit een financiële noodzaak, weten we dat ook wij ons opnieuw de vraag moeten stellen én tot een antwoord moeten zien te komen in de aankomende maanden. Wij willen daarin graag proactief opereren. Het CDA Westervoort is in ieder geval bereid om opnieuw naar deze kwestie te kijken om tot een standpunt te komen; feitelijk staat dit onderwerp al langere tijd op onze fractieagenda.

De discussie binnen de raad en met de inwoners over zelfstandigheid of fusie moeten we voeren op basis van feiten, wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke inzichten en niet op basis van emoties alleen, zoals zo vaak gebeurt in dit soort zaken. Er moet voldoende duidelijke informatie op dek komen voor de raad én de inwoners om een standpunt te kunnen bepalen. Inwoners moeten een duidelijk beeld krijgen wat een fusie hen wel en niet zal brengen en opleveren. En dat vormt de basis voor de noodzakelijke uitvraag onder onze inwoners, bijvoorbeeld via 'Waar staat je gemeente'. We willen op dit punt significante conclusies trekken en niet op basis van één of enkele te vroeg georganiseerde bijeenkomsten, waar mogelijk slechts een handvol inwoners op af komen. Hier ligt voor de gemeente en deze raad een belangrijke taak om inwoners proactief te informeren en bij de discussie te betrekken.

Voorzitter, in het laatste deel van mijn bijdrage vanavond kom ik concreet op de voorliggende VJN en loop nog even wat onderdelen af uit de VJN waarover wij al tijdens de commissie opmerkingen hebben gemaakt en waarop wij vandaag willen amenderen, danwel via motie een opdracht willen verstrekken aan het college.

In de eerste plaats de lastenontwikkeling. De lasten voor onze inwoners lopen op. De OZB gaat omhoog en ook de afvalstoffenheffing stijgt flink. V.w.b. de OZB hadden wij liever gezien dat we niet zouden hoeven te verhogen of met een lager percentage dan nu wordt voorgesteld. We zien echter dat dat niet mogelijk is.

De lastenverzwaring voor onze inwoners m.b.t. de afvalinzameling en verwerking is flink te noemen. Dat houdt dan verband met de gestegen verwerkingskosten waardoor het huidige tarief niet meer toereikend is. Wij begrijpen dat, maar vinden dat we de lastenverzwaring wat moeten temperen door een korting te verstrekken, die dan ten laste komt van de voorziening afvalstoffenheffing. Daar zit bijna 3 ton in en dat geld is feitelijk van de inwoners zoals bekend. Voor 2025 willen we daaruit 10 euro per huishouden nemen voor het verstrekken van die korting.

Circulus gaat ingaande 1 januari 2025 ons afval inzamelen en verwerken. Dit levert ons ook meer kennis op die kan worden ingezet in onze circulariteitsambities. Het CDA is nieuwsgierig of de afdeling al samen met Circulus een plan van aanpak heeft gemaakt om die kennis zo snel mogelijk in Westervoort toe te passen. Wij horen graag nader hierover. En graag ook willen we horen of het overleg met de sportverenigingen al is opgestart i.v.m. de overheveling van het inzamelen van het oud papier naar Circulus per 2025.

Dan de damwand aan de Waaij. Wij hebben hierover vragen gesteld bij de leeswijzeravond en kennelijk zijn die vragen door het college aanleiding geweest om dit onderwerp -in ieder geval voorlopig en wat ons betreft permanent- af te voeren van deze VJN. Het amendement is bedoeld om het afvoeren van dit onderwerp te formaliseren.

De leges voor lijkbezorging. Het college laat de keuze 50 % of 60 % dekking over aan de raad. Een dekking van 42 % zoals nu van de werkelijke kosten vinden wij te laag. Dat moet omhoog naar 60 % wat ons betreft. Daar is een amendement voor ingediend.

Dan de 300.000 euro extra voor onderhoud groenvoorziening Mosterdhof. In de commissie hebben we hierover al onze verbazing, zeg maar irritatie, uitgesproken, maar wij willen dit op deze plaats nog eens herhalen, gelet op de hoogte van het bedrag en de gang van zaken. We vragen ons nog steeds af wie bedacht heeft om op A-niveau in te planten en ook waarom er niet is nagedacht over de extra onderhoudskosten die met een dergelijke aanplant samenhangen. Dit zou toch een gesprekspunt moeten zijn op het gemeentehuis. De wethouder heeft in de commissie toegezegd naar de kwestie te kijken en er op terug te komen. We hebben gelezen wat dat heeft opgeleverd in IBABS: voor 2024 wordt het gevraagde bedrag verlaagd naar 80K en voor 2025 verlaagd naar 130L. We willen meegaan in het voorstel die bedragen in de begroting op te nemen, met dien verstande dat we wel graag bij begrotingsbehandeling willen horen wat de uitputting van het budget 2024 vermoedelijk zal zijn. En medio 2025 horen we dan graag hetzelfde t.a.v. de uitputting van het budget 2025. In ieder geval vragen we de volle aandacht voor soortgelijke problematiek op andere plaatsen en projecten die op ons afkomen, zoals bij her Dorpsplein. We willen bij nieuwe projecten niet weer voor dezelfde verrassingen komen te staan.

Westervoort bestaat in 2026 1300 jaar. Voor zo'n gebeurtenis willen we budget vrijmaken om plaatselijke organisaties in staat te stellen dat op een gepaste wijze te

vieren. We hebben ook hiervoor een amendement voorbereid. De dekking van het beoogde budget kan wat ons betreft uit MDT-post die te hoog is opgenomen in de VJN.

Tot zover in eerste termijn.